

הלכות תפילין

כה דיני תפילין בפרטות וכו' מ"ב סעיפים:

א ואחר שלוש מלות מצוייצת יניח תפילין^א מיד^ב כדי שיהיו עליו בשעת קריאת שמע ותפלה^ד שכל הקורא קריאת שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר על עצמו^ה שהוא אומר וקשרתם לאות וכו' ואינו מקיים^ו:

ב המנחין המלית וכיס התפילין לתוך כיס אחד^ז יזהרו לכתחלה שלא יניחו כיס התפילין למעלה מן המלית כדי שלא יפגע בהתפילין קודם שיפגע בהמלית ויצטרך להעביר על המצות כדי להתעמק בהציצית קודם הנחת התפילין שהרי מצות ציצית היא תדירה^ח שנוהגת בין בחול בין בשבת ויום טוב ותפילין אינן נוהגין בשבת ויום טוב ותדיר קודם לשאינו תדיר^ט:

ג ואם לא נודר כזה והניח כיס התפילין למעלה מן המלית אעפ"כ יתעמק תחלה בהמלית קודם שיניח תפילין^י ואין זה כמעביר על המצות כיון שהתפילין הם מכוסים ומגוחים עדיין בתוך כיסם אבל אם התפילין הם בגלוי ומנחין בלא כוסין למעלה מן המלית אסור להעביר על המצוה שנדרמנה לדרו וצריך שיניח התפילין קודם עמיפת המלית^{יא}:

ד וכן אם תפילין מוזמנים בידו^{יב} ואין מזומן עדיין לפניו המלית א"צ להמחין על המלית כדי להקרימו להנחת תפילין אלא יניח תפילין מיד וכשיביאו לו מלית יתעמק בו מפני שאין משהין את המצוה^{יג} אע"פ שיש לומר שיעשה אח"כ המצוה יותר מן המוכרח^{יד} מצוה ששעתה חביבה^{טו}:

ה ויש אומרים^{טז} שהנחת תפילין צריך להקדים לעמיפת הציצית מפני שהתפילין יש בהם קדושה יתירה^{יז} וקיבול עול מלכות שמים^{יח}:

ו והרצה לצאת ידי כולם ילבוש מלית קמן בביתו קודם הליכתו לבית הכנסת ואח"כ יניח התפילין מיד ג"כ בביתו קודם הליכתו לבית הכנסת ואז ילך לבית הכנסת לבוש

ס"א. ס"ה תפס פס"ג וע"י חקרי הלכות ח"ד כה, א. הע"ב תרו ע' 35. תשפב ע' 70.

יא ו"א ס"ק א. וע"י חקרי הלכות ח"א ג, א. ח"ב נא, א. יב שו"ע שם וס"ו ס"ק א.

יג ה"א סעף א.

יד יבמות לפ, א. מ"א ס"ק ב.

טו ח"א שם.

טז ע"י לקמן ס"ה צד ס"ה. וראה מ"ש בזה לק"ש ח"ט ע' 76 בהערה. קובץ ד"ת ג ע' כמ.

יז ויזוקי יוסף שם בשם הרישב"א. וראה שער הכוננות הרושי הציצית הרוש ב בשם קצת המקובלים ובשם אחרים.

יח לבוש סוף סעף א.

יט כדלקמן ס"ה לח ס"ז. ס"ה מו ס"ג וס"א. וע"י לעיל ס"ה ח"ב וס"ג.

כ ב"י שו"ע ולבוש סעף ב. ובספרו (ד"ה אחר שלוש) פסק כמנהג העולם דלקמן סעף ז. וכן הוא בשער הכוננות שם ובעולת תמיד ס"ק ג מלשון הוזהר סוף פרשת במדבר ופרשת ואתחנן.

א מור שו"ע סעף א. וכו"ה בספרו ד"ה אחר שלוש. וראה לקמן סעיפים ב, ה, ז.

ב מור. ראה ב"ח. ובסדרו שם לא כתב "מיד". ובסדרו נרפס מדר הנחת תפילין לאחר ברכות השחר והתורה. ומנהג הב"ד להניח לפני אמירת "איהו מקומי" (ראה ס' המנהגים – חב"ד ע' 5).

ג טור תש"ע סעף ה.

ד וכו"ה בספרו ד"ה אחר שלוש. ונדגנו שלא להניחם כל היום כדלקמן סעף לב. ס"ה לו ס"ב.

ה ברכות ד, ב. מור.

ו תלמודי רבנו יונה ברכות שם (ד"ה כל הקורא). לבוש סעף א.

ז אף שאח"כ יניח תפילין. וראה גם לקמן ס"ה מו ס"ג. וע"י לקמן ס"ה לד ס"ה. ס"ה נח סוף ס"ה. ולענין ציצית ראה לעיל רס"ה. ח. ולענין ק"ש קמנה ע"י א"ק ארמ"ר מהר"י"צ נ"ע ח"י ע' ב. וש"ג. תורת מנחם ח"ו ע' 15 וא"ק.

ח שו"ע שם.

ט נימוק וסוף הל' ציצית בשם הרישב"א. ב"ח.

י ברכות כה, א. נא, ב. וש"ג. וראה גם לעיל ס"ה ז ס"ז. י לקמן ס"ה קס"ב. ס"ה רפ"ה. ס"ה תלא ס"ז. ס"ה תפ

הלכות תפילין כה

פא

בציצית ומכותר כתפילין כמבואר הטעם בוודר¹³ ושם בבית הכנסת יתעמף במלית גדול ואף אם נודמן לידו המלית גדול בעודו בביתו קודם שהניח תפילין¹⁴ א"צ להתעמף בו בביתו ואינו כמעביר על המצוה שנודמנה לידו כיון שאין ברעתו כלל ללבושו כאן¹⁵:

ז והעולם נהגו להתעמף אף במלית גדול בביתו קודם הנחת התפילין¹⁶ ואח"כ מניח תפילין והולך לבית הכנסת ובמקומות שנכרים¹⁷ מצויים ברחוב אין מתעמפים במלית גדול עד בואו לחצר בית הכנסת:

ח אע"פ שמדינא¹⁸ דגמרא¹⁹ מותר לילך בתפילין מגולין במבואות המטונפות²⁰ אפילו יש שם מינוף להדיא מ"מ אם יודע בודאי שילך דרך מבואות המטונפות לא יניח תפילין עד בואו לחצר בית הכנסת²¹ ושם יניח תפילין קודם כניסתו לבית הכנסת לקיים דברי הוהר"ק²² ויש נוהגין²³ להניח תפילין בבית ולכנסתם בשעת הליכה במבואות המטונפות²⁴ וכן נכון²⁵:

ט הרא"ש²⁶ ו"ל²⁷ היה מברך ברכות השחר עד עומר ישראל כתפארה והיה מניח תפילין ואח"כ מברך עומר ישראל כתפארה כדי ליתן שבח והודיה בברכה זו גם על התפילין שהם נקראים פאר²⁸ שנאמר²⁹ פארך הבוש עליך³⁰:

י אם אחד התקשר את עצמו בקנס לילך לאמירת תהלים קודם אור הבוקר³¹ ואח"כ רוצה לחזור בו מפני שאינו יכול לילך לבית הכנסת מלובש בציצית ותפילין הרשות בידו לחזור בו ופטור מקנס ומ"מ צריך התרה לנדרו (עיין ב"ד סי' רל"ב³² וסי' רל"ג³³):

יא יכין בהנחת התפילין³⁴ שצונו הקב"ה לכתוב ר' פרשיות אלו³⁵ שיש בהם יתודר שמו ויצאת מצרים³⁶ ולהניחן על הורוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח כדי שנוכח נסים ונפלאות שעשה עמנו שהם מזרים על יהודו ואשר לו הכח והממשלה לעשות בעליונים ובתחתונים כרצונו וישעבד להקב"ה³⁷ הנשמה שהיא במוח³⁸ וגם תאות ומחשבות לבו לעבודתו יתברך וע"י הנחת תפילין יזכור את הבורא יתברך וימעט הנאותיו:

יב בתחילה יניח תפילין של יד³⁹ ואח"כ תפילין של ראש ואם פגע בשל ראש התחילה⁴⁰ יעבור על אותה מצוה ויניח של יד תחלה⁴¹ כיון שקדימת של יד לשל ראש הוא מן

לא	מור. לבוש סעף ג. מ"ז ס"ק ג.	כא	פ' ואחנתן רסה, א.
לו	חוקאל כר, י.	כב	מ"א ס"ק ד.
לז	ראה גם לקמן סי' לח ס"ה.	כג	ראה קובץ ר"ת י"ח ע' א.
לח	מ"א ס"ק ג.	כד	מ"א סעף ב. נגד ונצחה עניני בית הכנסת הובא
לט	סעף י ופ"ז ס"ק מה.	כה	בנ"א ס"ק ה.
מ	סעף א.	כז	עולת תמיד ס"ק ג. מ"א ס"ק ה.
מא	מור. שריע סעף ה. וראה אהלי שם ח"ז ע' קפח.	כח	מ"א ס"י מג ס"ק יא.
מב	כדלקמן רפ"ז לב. וראה שרות י' שבט תשכ"ח סעף ה. לק"ש ח"ז ע' 188 בשו"ד.	כט	כרמז כר, א.
מג	וכ"ה בסדר ר"ה אחר שלבש עיי"ש. וראה הע"ב תשפ"ב ע' 70.	ל	עולת תמיד ס"י מג ס"ק יא.
מד	תלמידי רבינו יונה ברכות יד, ב (ר"ה היצוה). שריע שם. וראה הע"ב רמז ע' כ. רכ ע' יב.	לא	עולת תמיד ס"י מג ס"ק יא.
מה	ראה תניא פ"מ.	לב	וכ"ה בסדר ר"ה המהלך. ושם: והוא הדין לענין שאר ספרים.
מו	מנחות לו, א. מור ושריע סעף ה.	לג	אל"ה רבה ס"ק ג.
מז	שריע סעף ו.	לד	מור. שריע סעף ג.
מח	ראה לקמן סי' כח ס"ה.		

הלכות תפילין כה

פב

התורה^ט שהרי בתחילה נאמר^י וקשרתם לאות על ירך ואח"כ והיו למוטפות וגו' לפיכך אין משגיחין על העברת המצוה בזה^י:

יג תפילין של יד ותפילין של ראש אינן מצוה אחת אלא הן ב' מצוות שאין מעבכתן זו את זו כמו שיתבאר בסימן כ"ו ולפיכך כל אחת ואחת טעונה ברכה בפני עצמה^{יב} ומפני שאסור לברך ברכה שאינה צריכה^{יג} אם אפשר לפמור את עצמו בברכה אחת אין לברך ב' ברכות ולפיכך תקנו חכמים^{יד} שיסמוך הנחת תפילין של ראש להנחת תפילין של יד כלי שום הפסק דיבור בינתיים^{טו} כדי שהעלה הברכה^{טז} שיברך על של יד גם לתפילין של ראש^{יז}:

יד ותקנו חכמים^{יח} לברך עוד ברכה אחרת על תפילין של ראש לפי שהיא חשובה והיא עיקר המצוה^{יט} ויש בה יותר קדושה^כ שיש בה ר' בתים והשי"ן^{כא} לכן מפני השיותה קבעה ברכה לעצמה^{כב}:

מז נוסח ברכת תפילין של יד^{כג}: אֶשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנָּח תְּפִלִּין^{כד} ונוסח ברכת תפילין של ראש אֶשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין ויאמר לְהִנָּח^{כה} בקמץ הה"א ולא בפתח שהוא לשון עיובה^{כו} כמו שכתוב^{כז} אחיכם האחד הניחו אתי תְּפִלִּין הלמ"ד בדרגש^{כח} להורות על הסרון למ"ד השניה^{כט} לפי שהתפילין הוא לשון פליאה^ל והוכחה שהתפילין הן עדות והוכחה שהשכינה שורה עלינו כמי"ש^{לא} וראו כל עמי הארץ כי שם הוי"ה נקרא עליך ודרשו חכמים^{לב} אלו תפילין שבראש:

מז יאמר על מִצְוַת^{לד} בפתח תחת הוא"ו^{לה} שהוא לשון יחיד ולא יאמר בחולם שהוא לשון רבים שהרי לא נתקנה ברכה זו אלא לתפילין של ראש בלבד^{לו} כמו שיתבאר בסימן כ"ז^{לז}:

יז כל ברכות המצוות צריך לברך אותן קודם התחלת עשיית המצוה^{לב} לפיכך על תפילין של יד יברך אחר הנחה על הקיבורת קודם הקשירה^{לג} שקשירתה זו היא התחלת עשייתה ועל תפילין של ראש יברך אחר הנחה על הראש קודם שיהדקנה הטיב על

מט לבוש סעף א. מ"ו ס"ק ה.	סד וכו"ה בסורה.
נ דברים ה. ה.	סה שרי"ע סעף ז.
נא ראה קובץ כינוס תורה ג ע' סא.	סו לבוש סעף ז.
נב לבוש סעף ג.	סז בראשית מב. לז.
נג רא"ש הלכות תפילין סי' מו. עולת המד' ס"ק יב בשם (תנ"י) (מנחות לו, א ר"ה סח) ורבינו ירוחם תניב יש ח"ה. מ"א ס"ק ד.	סח ח"א ס"ק ה. להם חמורות הלכות תפילין אות נד.
נד מנחות לו, א.	סט להם חמורות שם (נע"י) מחצית השקל שם).
נה וראה לקמן סעף ה' וסעף כד.	ע רא"ש הלכות תפילין סי' ב. מור.
נו רא"ש הלכות תפילין סי' יד. שו"ת דרא"ש כלל ג סי' ב (דובא בב"י). ב"ח.	עא דברים כח, י.
נז ראה גם סדור ר"ה ואחר הנחה, ושם: ויבין לפמור גם את של ראש.	עב ברכות ג, א. וש"נ.
נח רא"ש שם הלכות תפילין סי' ד. רא"ש פ"ק הפתחים סי' י.	עג מ"א ס"ק ט. דחם חמדות הלכות תפילין סי' נה.
נט תוס' ברכות דף ס ע"ב ר"ה אשר קדשנו.	עד וכו"ה בסורה.
נז ראה גם לקמן סי' כה ס"ה. סי' לב ס"א. סי' מב ס"א.	עה ע"י לעיל סעף יד.
סא כולקמן סי' לב סס"ד.	עו סעף ה.
סב ראה לקריש ח"ש ע' עז. שלחן המלך ח"א ע' ס"ב. העיר"ב תקנה ע' עז.	עז רנב"ם הלכות תפילין פ"ד ח"ג. שרי"ע סעף ח. וראה קובץ אהלי שם ט ע' צג.
סג ברכות ס. ב. מנחות לו, א. מור.	עח וכו"ה בסדור: ואחר הנחת התפלה של יד על הקיבורת קודם שיהדקנה יברך כ"ל. ואח"כ ידקק הרצועה בתוך הקשר כרי לקיים מצוות וקשרתם לאות על ירך שהוא מצוות ההדוק על הירד עצמו בקשר זה שרירי הדוק על הזרע נעשה עם הקשר. ואופן הקשירה על קצהו"ש סי' ח ס"ה.

הלכות תפילין כה

פג

ראשון⁹⁸ שההירוק הוא התחלת עשייתה אבל לא יכרך קודם הנחה על הקיבורת או על הראש⁹⁹ מפני שצריך לקרב הכרבה לעשיית המצוה ולסומכן זו לזו בכל מה דאפשר:

יד¹⁰⁰ כבר ביארנו⁹⁸ שאסור להפסיק בדיובור בין תפילין של יד לתפילין של ראש⁹⁹ ואם הפסיק או אין ברכת תפילין של יד עולה לתפילין של ראש⁹⁹ וצריך לברך על תפילין של ראש ב' ברכות להניח תפילין ועל מצות תפילין¹⁰¹:

יט¹⁰² כמה דברים אמורים כשדוברים מעניינים שאינם לצורך הנחת תפילין⁹⁹ אבל אם הפסיק בעניינים שהם נצרכים לו להנחת התפילין אין זה הפסק¹⁰³ וא"צ לברך על תפילין של ראש אלא על מצות תפילין בלבד:

כ¹⁰⁴ אבל לכתחלה אסור להפסיק בין ברכת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש⁹⁹ אפילו בדברים שהן לצורך הנחת תפילין⁹⁹ אלא א"כ אי אפשר בענין אחר ואפילו לקרוא בעניני ולרמוז באצבעותיו אסור בין תפילין של יד לתפילין של ראש⁹⁹:

כא¹⁰⁵ אם שמע קדיש¹⁰⁶ או ברכו או קדושה בין תפילין של יד לתפילין של ראש לא יפסיק לענות עם הצבור¹⁰⁷ אלא שוחק ושומע ומכוין למה שהציבור אמרים כמו שיתבאר המעם בסומן (ק"ט)¹⁰⁸ [ק"ד]¹⁰⁹ ואם פסק וענה¹¹⁰ הוא הפסק בין ברכת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש וצריך לברך על תפילין של ראש ב' ברכות¹¹¹:

כב¹¹² אסור להפסיק בין תפילין של יד לתפילין של ראש⁹⁹ אפילו במקום שאין גורם לברך ב' ברכות על תפילין של ראש¹¹³ כגון אותם המניחין תפילין בחול המועד בלא ברכה¹¹⁴ ובן המניחין תפילין דרבינו תם¹¹⁵ צריכים להכוף ולסמוך תפילין של יד לתפילין של ראש בלי שום הפסק שיחה כינתיים שנאמר¹¹⁶ והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך ולא נאמר והיו זכורין בין עיניך אלא משמע ששתיהם נחשבים להיו' ועשיה אחת¹¹⁷ מהמת צריך להוכיחן זו אחר זו בלא שום הפסק.

אבל מ"מ מותר¹¹⁸ לענות קדיש וקדושה וברכו ואמן על כל הברכות בין תפילין של יד לתפילין של ראש בתפילין דרבינו תם או בחול המועד מי שאינו מכרך עליהם כיון שאינו גורם לברך ברכה שאינה צריכה על תפילין של ראש:

הצבור כו' לפי ש"א שמברכים לעולם על של ראש על מצות תפילין אף אם לא שח כוונתם כו' כדאי הם לסמוך עליהם שלא לבטל מעניית דבר שבקדושה". ומשמע שחובה להפסיק ולענות (אצ"ק חס"ו ע' קפד). ועי' אצ"ק ארמ"ר מהר"י"צ ח"ג ע' רפג. וראה לקמן סי' רמג ק"א סק"ד בסופו. וראה אהלי שם ? ע' רלה. הע"ב תשל"ב ע' 42.

צב סעף ה.

צג ח"א ס"ק י. אלי רבה ס"ק יד.

צד כולעיל סעף ה.

צה ח"א ס"ק ד. לבוש סעף ט.

צו וכו' בסדר ה"ה כל אשר.

צז עי' לקמן סי' לא ס"ב ויש"ג.

צח כולקמן סי' ל"ד מ"ד.

צט שמת יג, יט.

ק בעל המאור פ"ד ד"ה הובא ברין שם (ד"ה שאלו מקמי ריש מתיבתא). לבוש שם.

קא מ"א ס"ק ח.

עט רמ"א ולבוש סעף ח ור"א ס"ק ג. עמק הברכה ח"ב סי' טג.

פ ח"א ס"ק יב ופ"ק יג. ח"ז ס"ק ג. ב"י.

פא לעיל סעף ג.

פב שו"ע סעף ט.

פג שו"ע שם.

פד רמ"א סעף ט.

פה שו"ע ולבוש סעף י.

פו וכו' בסדר ה"ה כמה דברים אמורים.

פז ח"א ס"ק טו.

פח וכו' בסדר שם.

פט באר ה'דוטב ס"ק ח בשם הלכות קמנות ח"א סי' טג.

צ שו"ע סעף י.

צא כדו שלא יצטרך לברך על תש"ר ב' ברכות. ובסדר ה"ה ובא שח פסק שלא יצטרך לברך על תש"ר רק ברכה אחת, כיון שפסק כריעה השנייה שבסעף כג דלקמן. ועפ"ז פסק ב"ה אעפ"כ: "מותר להפסיק ולענות עם

הלכות תפילין כה

בג ויש אומרים^{קכ} שלעולם אין תפילין של ראש מעונה ב' ברכות כי אם ברכה אחת כשאר כל המצוות ולא נתקנה ברכת על מצות תפילין לתפילין של ראש אלא אם כן הפסיק בדבור בין ברכת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש אבל אם לא הפסיק בינתיים או עולה ברכת להניח תפילין שבידך על תפילין של יד גם לתפילין של ראש.

והמנהג באלו הארצות^{קכ} כסברא הראשונה^{קכ} ומ"מ לרווחא דמלתא^{קכ} טוב לומר אחר ברכת על מצות תפילין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שכן צריך לומר אחר כל ברכה לבטלה^{קכ} כמו שיתבאר בס"ד ר"ץ^{קכ}.

ובן אם הוא מכרך ב' ברכות על תפילין של ראש^{קכ} כגון שהשיח בין תפילין של יד לתפילין של ראש יאמר אחר ברכה השניה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שלפי סברא האחרונה נשתבאר כסמוך היתה ברכת ראשונה לבטלה ובעת שמכרך ברכה ראשונה על תפילין של ראש שהיא ברכת להניח תפילין טוב למשמש בתפילין של יד בשעת ברכה^{קכ} משום שהמשמש הוא חשוב כאלו מניחה עכשו^{קכ} על הקיבורת ועל זה שייך לכרך להניח תפילין:

כד כבר ביארנו^{קכ} דברכת להניח תפילין עולה ג"כ לשל ראש^{קכ} על כן יש למעט התפסק ביניהם ככל מה דאפשר^{קכ} ולכן לא יכרך הרצועה סביב הזרוע עד לאחר שיניח תפילין של ראש^{קכ} כיון שכריכה זו אינה רק מנהג בעלמא ואינה בכלל המצוה על כן טוב לאחר אותה.

והאר"י ז"ל היה נוהג^{קכ} לכרך כריכה זו קודם הנחת תפילין של ראש מפני שהוא סובר שכריכה זו היא מכלל המצוה^{קכ} ולפיכך אין זו הפסק כלל^{קכ}:

כה יש מי שאומר^{קכ} שאסור להוציא את התפילין של ראש מהתקע עד שתהא התפילין של יד מונחת כבר על הקיבורת מהטעם הירוע למשכילים:

כו ואף אם שתיהן מונחות לפניו חוץ לתקע^{קכ} לא יתקן לפתוח את התפילין של ראש עד אחר הנחת תפילין של יד דכשנומל את התפילין של ראש בידו כדי לפתחה ואינה מניחה מיד הרי הוא מעביר על המצוה^{קכ}:

כז יש אומרים^{קכ} שיניח התפילין של יד מיושב^{קכ} ותפילין של ראש מעומד משעם

קכ מור בשם הרא"ש (הובא בב"ז שם). לבוש סעף יא.
קכ שו"ת הרא"ש שם. מור ושו"ע ולבוש סעף יא.

קכ שער הכוונות עניני תפילין דרוש ה. מ"ז שם ומ"א
ס"ק יח (ראה מחצית השקל שם). א"ל וזמא ס"ק

מ.
קכ ע"י ללכון ס"י כו ס"ל"מ.

קכ זכ"ה בסדור ד"ה בפת דברים אמורים. והיינו מריכת
הרצועה סביב הזרוע, אמנם הבריכות שעל האצבע

מבואר בסדור ד"ה אחר שהנהגה שלא יכרך עד אחר הנחת
תש"ר. וראה אשכנזתא דרבי הערה כא.

קכ שו"ע סעף יא. ב"י בשם תשובת ר"י נקביליא.
קכ ה"ח סעף יא.

קכ מ"א ס"ל שו.
קכ ה"ח ס"ל שם.

קכ זכ"ה בסדור ד"ה יש נהנין. ולענין שאר מצוות ראה
לעיל ס"ח ס"ז וש"נ.

קכ ב"י. שו"ע סעף ה וסעף ז.
קכ ה"ח סעף ה.

קכ אבל בסדור ד"ה ואם שח ד"ה אע"כ פסק כדעיה
השניה "דפסק ברכות להקל". וכ"ה מנהג הב"ד (ראה

ס' המנהגים – הב"ד ע' 6).
קכ דרכי משה. דח"א שם. להם המדות הלוכות תפילין

ס"ק ג.
קכ מ"א ס"ק י.

קכ סעף יג.
קכ להם המדות שם. א"ל וזמא ס"ק ה. א"ל רבת ס"ק י.

קכ בעל המדות שם הובא בר"ן שם. ט"ז ס"ק ד ודח"א
ס"ק ז.

קכ רש"י מנחות ל"ג, א ד"ה ממשמשש בהן. ברלכמן ס"ל
ס"ג. ס"י סו ס"יא. וכ"ה לענין ציצית כדלעיל ס"ח ס"ב

וש"נ.
קכ לעיל סעף יג.
קכ שו"ת הרא"ש כ"ל ג ס"ב. ב"ז ס"ק ז.

הלכות תפילין כה

פה

שנתבאר בוהר^{קכ} אבל במדינות אלו נהגין להניח שתיהן מעומד (וירא שמים ויצא את כולם^{קכג}) ולכתחילה טוב לנהוג^{קכד} שתהא ההנחה על הקיבורת מיושב והברכה והקשורה על הקיבורת יהיה מעומד^{קכו} כמו שנתבאר בס' ח' ד"ק שכל ברכות המצות צריך לברך מעומד:

בח כל דבר שעבלי הקבלה והוהר חולקים עם הגמרא^{קכז} או הפוסקים הנמשכים אחר הגמרא הלך אחר הגמרא או הפוסקים הנמשכים אחריה^{קכח} ומ"מ אם בעלי הקבלה מחמירים יש להחמיר ג"כ אבל אין אנו יכולים לכופ את הצבור להחמיר וכן כל דבר שלא הזכר כלל בגמרא ופוסקים אע"פ שנוכר בקבלה אין אנו יכולים לכופ את הצבור לנהוג כן:

כט מי שהלך את תפיליו והיה ברעתו שלא יחזור להניח עד לאחר זמן מרובה^{קכט} כמו ב' או ג' שעות^{קל} ואח"כ נמלך לחזור ולהניח מיד צריך לחזור ולברך עליהם אבל אם בשעת חליצת התפילין היה דעתו לחזור ולהניחם מיד וחזר ומניח מיד א"צ לחזור ולברך עליהם^{קלא} מפני שכבר נפטרו בברכה שבירך עליהם כשהניחן בפעם א':

ל כמה דברים אמורים שלא עשה צרכיו בין חליצת התפילין להנחתן פעם ב' אבל אם עשה צרכיו בנתיים^{קלב} כיון שבעת ההיא לא היה יכול להניח תפילין^{קלג} א"כ אינו מועיל כלום מה שהיה ברעתו לחזור ולהניחן מיד ולכן צריך לחזור ולברך על הנחה שנייה כאלו לא היה ברעתו כלל בשעת חליצתן לחזור ולהניחן מיד^{קלד}:

לא אם נשמטו התפילין ממקום הנחתן^{קלז} שיתבאר בס' ב"י^{קלז} ומשמש בהן להחזירן למקומן צריך לחזור ולברך עליהן דכיון שנשמטו שלא מדעתו אינו מועיל כלום מה שברעתו לחזור ולהניחן על מקומן^{קלח} ואם אינו מחזיר אלא אחר מהן^{קלט} מברך כמו שאינו מניח אלא תפלה אחת כמו שיתבאר בס' ב"י^{קלח}.

אבל אם הוא בעצמו היוון ממקומן והיה ברעתו לחזור ולהניחן על מקומן מיד ומחזירן על מקומן מיד א"צ לחזור ולברך^{קמ}:

לב עכשיו נהגו העולם^{קמב} שאפילו אם נשמטו התפילין ממקומן שלא בכונה ומחזירן למקומן אע"פ אין מברכין עליהם.

קלג ט"ז ס"ק יא. קחם חסדוהו הלכות תפילין אות נט.
דרכי משה סי' ת. ב"ה. עולת תמיד ס"ק ית. אלי וזמא
ס"ק יז. אלי רבה ס"ק כ. וראה הקרי הלכות ח"א ג, א.
קלד כדלקמן סי' מג. משא"כ בציצית דלעיל סי' כא ס"ג.
ולענין ברכת התורה עיי' לקמן סי' פו ס"ג. לקו"ש
ח"ד ע' 150 ואילך.
קלה עיי' הע"ר"ב תקף ע' 16.
קלו רבינו יונה בספר היראה בס"ח שמואל בר שניאור.
שו"ע סעיף יב.
קלז סעיף ב ומעוף יד.
קלח ראה גם לעיל סי' ח סכ"ו לענין מלות וש"נ. וראה
לקמן סל"ג.
קלט רבי"א סעיף יב.
קמ סעיף א.
קמא רנ"א שם. כדלקמן סעיף כט.
קמב ת"א ס"ק כא. ולענין תש"י עיי' לקמן סל"ד.

קכג ח"ג קנ, ב. וראה ח"א קלב, ב.
קכד ראה הקרי הלכות ח"ה ל, ב.
קכה ת"א ס"ק כ. וראה שינוית חוברת קנו ע' 110:
(הוראה) לרובים – הכל בענינה. וש"נ.
קכו ובסודו שם: ומברכין ג"כ מיושב.
קכז סעיף ג וש"נ.
קכח ת"א שם בשם בנפת הגרולה (כללי הפוסקים אות
א"ב).
קכט וראה שער הטובל פ"א אות א, שיש בזה הפרש בין
מהדו"ק למהדו"ב ולסידור, ששם הכריע בהתקובלים.
ומביא שם מב"מ שיש לפנות בסידורו נגד השו"ע שלו. ראה
גם לקו"ש ח"א עיי' ע' 246 ח"ל"ע ע' 98.
קל ח"א ס"ק כב.
קלא עיי' לעיל סי' ח סכ"ג וש"נ.
קלב רד"א סעיף יב.

הלכות תפילין כה

ויש שנחנו מעם למנהגם^{קמג} שלא הצריכו לחזור ולברך אלא בלבוש תפילין כל היום ונשמטו ממקומן שלא בשעת התפלה שלא היה דעתו עליהן כלל אבל אנו שאין לובשין אותם אלא בשעת התפלה ואז מסתמא אינו מסיח דעתו מהם^{קמד} והוא מרגיש בשעה שנשמטין ממקומן והוי ליה כמזוין בעצמו ממקומן על מנת להחזיר מיד למקומן שכבר נתבאר^{קמז} דאינו צריך לחזור ולברך:

לג. מי שהניח תפילין של יד על הקיבורת ובירך עליה^{קמח} ואח"כ נפסק הקשר של תפילין של יד והוצרך לעשות קשר אחר אמנם לא הסיח דעתו מהנחת התפילין א"צ לחזור ולברך על תפילין של יד בין שנפסק הקשר קודם שהודק התפילין של יד על הקיבורת בין אחר ההידוק קודם שהודק את התפילין של ראש על ראשו^{קמט} דכיון שהברכה שבירך על תפילין של יד עולה ג"כ לתפילין של ראש כמו שנתבאר^{קמז} וא"כ כל זמן שלא הניח תפילין של ראש עדיין הוא עסוק במצוה ששייכה לאותה ברכה ומה שעשה הקשר של יד הוא ג"כ מתיקון המצוה ששייכה לאותה ברכה כי אי אפשר לו להניח תפילין של ראש קודם תפילין של יד ועל כן הוא צריך לתקן התפילין של יד ואח"כ יניח שניהן כראוי ונמצא דבשעה שנפסק הקשר עדיין לא נגמרה המצוה ששייכה לאותה הברכה שבירך על תפילין של יד.

לפיכך אינו דומה לנשמטו התפילין ממקומם דצריך לחזור ולברך כשמתזוין למקומן דשם קודם שנשמטו ממקומן כבר נגמרה המצוה השייכה לברכה שבירך עליהם בתחילה וכשמתזוין למקומן מקיים מצות תפילין פעם ב' ולכן צריך לחזור ולברך אבל כאן מה שמתקן הקשר וחוזר ומניח התפילין של יד כראוי אינו מקיים מצות תפילין פעם ב' אלא נזכר את המצוה השייכה לברכה שבירך בתחילה:

לד. וכן הדין אם הותר ההידוק של תפילין של יד^{קמט} ונשמט התפילין של יד ממקומו^{קנא} קודם שהודק את התפילין של ראש אין צריך לחזור ולברך כשתחזור ומהדק את התפילין של יד על הקיבורת מטעם שנתבאר.

אבל אם לאחר שהודק את התפילין של ראש על ראשו נפסק הקשר של תפילין של יד^{קנא} אע"פ שלא נשמטה התפילין של יד ממקומה או שהותר ההידוק של תפילין של יד אע"פ שלא נשמטה ממקומה צריך לחזור ולברך בשעה שמהדק את התפילין של יד על הקיבורת: ל"ה מותר לברך על תפילין שאולין^{קנב} מפני שאדם יוצא ידי חובתו בתפילין של חבירו^{קנב}. וכן התורה אדם יוצא ידי חובתו אפילו בתפילין גזולין אפילו עדיין לא נתיאשו הבעלים מהם^{קנד} שאין התפילין צריכין להיות משלו דוקא^{קנה}.

קמט אדהות חיים הלכות תפילין סי' פו בשם הרא"ב (אב"ד נרבוטה) בתשובה. שו"ע סעיף יב.
קנ ממשמעות ש"ז שם.
קנא אדהות חיים הש"ע שם. ש"ז שם.
קנב שו"ע סעיף יב.
קנג כדלעיל סי' יד סי"ב וש"נ.
קנד ראה עילת תמיד ס"ק כא.
קנה לבוש סעיף יב. עילת תמיד שם.

קמג ש"ה מסכת הילין (ק"ג, א) (מהנחתו בעמק הברכה ח"ב סי' פו) בשם מר"ש מלובלין.
קמד מ"א שם. וראה גירסית (נ"ג) ח"ו ע' נא.
קמה לעיל סעיף לא.
קמו שו"ע סעיף יב.
קמז ש"ז ס"ק י"ג.
קמח לעיל סעיף י.

הלכות תפילין כה

פז

ואבל חכמים פסלו תפילין גזולין כל זמן שהם ברשות הגזולן אפילו כבר נתייאשו הבעלים מהם מפני שהיא מצוה הבאה על ידי עבירה^{קט} והיא מאוסה לפני הקב"ה ואם מניח לא יכרך עליהם^{קס} כיון שאין כאן מצוה כלל^{קסא} ועל ברכה זו^{קסב} נאמר^{קסג} ובוזע ברך נאץ ה': לך כמה דברים אמורים כשהן עדיין ברשות הגזול^{קסד} אבל אם מכר הגזול את התפילין לאדם אחר^{קסה} אם כבר נתייאשו הבעלים מהם מותר לברך עליהם כיון שכבר קנה אותם הלוקח על ידי יאוש ושנינו רשות והרי הן בשלנו ממש לכל דבר כמו שנתבאר בח"מ סי' שג"ג סעי' ג' ושני' סעי' ג' א"כ לא נעשית המצוה ע"י עבירה שהרי קודם עשייתה כבר היו התפילין קנויין ללוקח ולא היה עליהן שם גזל:

לך נהגו העולם^{קסו} שלא לחלוץ התפילין עד לאחר שאמרו קדושת ובה לציון. ויש מי שאומר^{קסז} על דרך הקבלה שצ"ל בהן ג' קדישים^{קסח} ולכן אין לחולצם עד לאחר קדיש שלאחר קדושת ובה לציון והאר"י ז"ל^{קסט} לא היה חולץ עד לאחר על כן נקודו לך ויש שאין חולצים אותם עד לאחר קדיש יתום^{קסא}:

לך ביום שיש בו מילה אין לחלוץ עד לאחר המילה^{קסב}:
לפי ביום שיש בו קריאת התורה^{קסג} והוא מקום שמהזירין הספר תורה לחיוב אחר קדושת ובה לציון נוהגין שלא לחולצן עד לאחר שהזירו הספר תורה לחיוב:

מן בחול המועד לחלוץ אותן קודם קריאת הלל^{קסד} בעוד שהש"ץ מחזיר את התפלה והשי"ת חולץ אחר הלל ובחול המועד של סוכות שיש שהות קודם ההלל בשעה שמוכיחין האתרוג^{קסו} גם הש"ץ חלוץ קודם הלל^{קסז}:

מא כראש חודש^{קסח} במקומות שאומרים במוסף קדושת כתר^{קסט} חולצין קודם תפלת מוסף בלחש אחר קדושת ובה לציון^{קסא} לפי שאין ראוי להיות מוכתר בתפילין בשעה שאומר כתר יתנו לך^{קסב} ואפילו במקומות שאין אומרים קדושת כתר במוסף אף על פי כן נוהגין לחלצן קודם תפלת מוסף^{קסג}:

קסו הו"א מעוף יג.
קסח ומנהג חב"ד לחלוץ אחר "אך צדיקים" ואמרת החלים של השיעור הדיני (ראה ס' המנהגים – חב"ד ע' 5).

קסט הו"א מ"כ בה. ש"ך יו"ד סוף ס' רסה.
קע שיע' רומ"א ולבש מעוף יג.
קעא הו"א מ"כ לא.

קעב ראה גם לקטן ס' שו ס"ו.
קעג ומנהג חב"ד שאין מניחין תפילין בחול המועד כלל (ראה לקטן ס' לא ס"ב).

קעד ב"י, שו"ע רומ"א מעוף יג.
קעה וכ"ה הנוסח סבורו, וראה גם לקטן ס' תרכג ס"ז.
קעז מ"א ס"ק ל' אל"י רבה ס"ק כה, ובסבור (אחר סדר הלל): "ומסורין ותפילין ברי"ח קודם הקדיש", וכן הוא

בא"י רבה שם. ונשלם מספר ה"ל קדישים ע"י קדיש יתום שלאחר שיר של יום ז'רכי נפש", ע"י אנ"ק ח"ב ע' נאיד, וע"י שלחן המלך ח"א ע' סה הערה 8. ומנהג חב"ד להניח גם תפילין ד"ת קודם מוסף (ס' המנהגים – חב"ד ע' 36), וכיון שיע"י יש תפסן גדול בין "בא לציון" לבין הקדוש שלאחריו, יש להנהיג שהש"ץ יאמר איהו ממומר לפני הקדוש של תפלת מוסף (אנ"ק ח"ב ע' רפג).

קעז ב"י, מ"א ס"ק לב.
קעח הו"א ולבש מעוף יג.

קנו מ"א ס"ק כג, וראה גם לעיל ס' ד ס"ב לקטן ס' קעו ס"א, ס' תנר ס"רי"ב, ס' תקפו ס"ד, ס' תרנש ס"ה"ו.

קנז כדלעיל ס' יא ס"ב וש"נ.
קנח ע"י הקר הלכות ח"ה לא, ב. שער שלום ס' לא ס"ק יג.

קנט ב"י (הובא במ"ז ס"ק ד), לבוש מעוף יג.
קס תהלים יג, וראה גם לעיל ס' יא ס"ב וש"נ.

קסא הו"א ס"י יא ס"ק ו (ובמחצית השקל שם), ב"י בשם אהרות חיים בשם בעל הענינהו, לבוש מעוף יג.
קסב ראה גם לעיל ס' יא ס"א ובקול"א שם ס"ק"ג וש"נ. לקטן ס' קעג ס"ד.

קסג שו"ע מעוף יג.
קסד ספר המוסר פ"ד בתנ"ה, נעקת בנפשו משה סימן כב ושל"ה מסכת תולין (קטן א), עולת המוד מ"ק כב.

קסה ונאט מ"א ס"ק מז, מ"א כח (וראה רמ"א מעוף יג).
קסו ראה אנ"ק ח"ב ע' נא"ב הדיני קדיש שלפני ברכה, שלאחר שמונה עשרה (והתנונים) תלאחר ובה לציון, ואין מניחין שלאחר קריאת התורה כי אנו ש"ך

לחפלה, וראה שם ע' נד צ"ע שאין מניחין קדיש שלפני הדין.
קסז שער הכוונות עניני תפילין סוף דרוש ה, מ"א שם, וראה ברי השלחן ס' ח ס"ק נה.

הלכות תפילין כהכו

מב החולץ תפיליו קודם שהחזירו הספר תורה להיכל לא יחלוץ בפני הספר תורה^{קטט} אלא יתפך לצד אחר דלא יהיה כבוד הספר תורה גרוע מכבוד רבו שאין (תלמיד) חולץ תפילין בפניו מהמעם שיתבאר בסימן ל"ח סעיף י'.

כו דין מי שאין לו אלא תפלה אחת וכו' ה' סעיפים:

א אם אין לו אלא תפלה אחת^א בין שהיא של יד בין שהיא של ראש מניח אותה שיש לו ומברך עליה מפני שכל אחת מצוה בפני עצמה ואין מעכבות זו את זו:^ב

ב והוא הדין אם יש לו שתיהן אלא שיש לו שום אונס שאינו יכול להניח רק אחת מהן מניח אותה שיכול ומברך עליה:^ג

ג המשכים לצאת בדרך עם שירא ואין השירא ממתנת עליו ואינו יכול להתעכב כדי להניח תפילין של יד מניח תפילין של ראש לבר שאין בהנחתו שהות כל כך.

במה דברים אמורים כשיוחיה יכול להניח אח"כ גם תפילין של יד^ד אבל אם לא יהיה יכול אח"כ להניח תפילין של יד צריך להניח עכשיו קודם הליכתו מכיתו תפילין של יד ותפילין של ראש דמשום אחרון דרכו לא התירו לו לבטל מצות תפילין:

ד אם אינו מניח אלא תפילין של ראש לבר^ה מברך עליה ב' ברכות להניח תפילין ועל מצות תפילין כמו שנתבאר הטעם בסימן כ"ח:^ו

ה אם אינו מניח אלא תפילין של יד בלבד^ז אינו מברך אלא להניח תפילין לבר ויש אומרים^ח שאפילו אינו מניח אלא תפילין של ראש לבר אינו מברך אלא על מצות תפילין לבר וכבר נתבאר בסימן כ"ח^ט דהמנהג באלו הארצות כסברא הראשונה:

כז דין מקום הנחתו ואופן הנחתו וכו' כ"ד סעיפים:

א מקום הנחת תפילין של יד^א ביד שמאלו^ב שנאמר על ירכה ודרשו רז"ל יד כהה דהיינו יד שמאל שהיא תשה וכנה:^ג

ב צריך להניחה בגובה הבשר שבפרק הזרוע^ד שבין המרפק שקורין (אולעמבונג בל"א)^ה להכתת^ו וזה המקום נקרא קיבורת^ז אבל לא יניחנה למעלה מהקיבורת דהיינו שלא יניחנה למעלה מחצי הפרק שבין המרפק לכתף^ח ואפילו בחצי התחתון של זה הפרק לא

קעט ממה משה סי' כה בשם רש"י. וז"א סי' כמ.

סימן כז

- א** מנחת לך. ב. מור ושו"ע סעיף א.
ב וז"ל בספר ד"ח מקום הנחת.
ג שמות יג. מז.
ד מנחת לך. א.
ה פי' ב' ברש"י שם ד"ה מירכה. לבוש סעיף א. פי"ו ס"ק א.
ו ראה לקמן ס"ש מעם גוסף.
ז ר"ת בתורה קיבורת שם. רא"ש הלכות תפילין סי' יח.
ח שו"ע סעיף א.
ט לבוש סעיף א. פי"ו ס"ק ב. מ"א ס"ק א.
י וז"ל בספר ד"ח מקום הנחת.
יא מנחת לך. א.
יב הגהות סמ"ק סי' קנז אות א בשם שימשא רבא. רמ"א סעיף א.

- א** מור ושו"ע סעיף א.
ב משנה מנחת לך. א.
ג שו"ע שם.
ד רא"ש הלכות תפילין סי' מז. מור. וז"א ס"ק א.
ה מ"א שם.
ו מור וזו"א סעיף ב.
ז סעיפים ג', ד', יח.
ח מור ורמ"א שם.
ט ב"י. שו"ע סעיף ב.
י סעיף כז. וכבר נתבאר שם שבספר פסק כסברא השניה.